

Profesorowi Emilowi Orzechowskiemu w hołdzie

Kazimierz Braun

Profesora Emila Orzechowskiego poznałem, gdy w 1991 roku jako stypendysta Fundacji Kościuszkowskiej podjął zajęcia na Uniwersytecie Stanu Nowy Jork w Buffalo. A ja, po wyrzuceniu mnie przez komunistyczne władze z Teatru Współczesnego we Wrocławiu, którego byłem dyrektorem, pracowałem tam już od 1986 roku.

W czasie pierwszego spotkania Profesor Orzechowski ofiarował mi, z piękną dedykacją, swoją fundamentalną książkę, *Teatr polonijny w Stanach Zjednoczonych*¹, która – natychmiast przeczytana – ukazała mi go jako znakomitego znawcę teatralnych prac podejmowanych w Ameryce przez Polaków. Profesor Orzechowski sam pragnął się włączyć w te prace i zaproponował mi wyreżyserowanie przywiezionego ze sobą tekstu staropolskich *Jasełek*. Podjąłem się tego z wielką radością.

Środowisko polonijne zareagowało z entuzjazmem na projekt wystawienia *Jasełek*. Pracy, która się wkrótce rozpoczęła, patronował ojciec Łucjan Królikowski, franciszkanin. Zaangażowali się w nią jeszcze trzej inni duchowni. Zgromadzono liczną, prawie stuosobową grupę aktorów amatorów w różnym wieku, śpiewaków oraz rzemieślników, którzy wykonywali dekoracje. Powstało wielkie widowisko zagrane w kościele Bożego Ciała w Buffalo na Boże Narodzenie 1992 roku. Profesor Orzechowski opisał je i udokumentował w książce *Polskie Jasełka. Buffalo, New York 1992*², będącej wręcz modelowym, szczegółowym i dokładnym opracowaniem teatrologicznym.

Nasza bezpośrednia współpraca była kontynuowana i po *Jasełkach*, Profesor Orzechowski w czasie pracy w Buffalo wydał bowiem także tom poświęcony Helenie Modrzejewskiej, pt. *Madame Modjeska Countess Bozenta*³. Jest to książka dwujęzyczna – wszystkie teksty podano po angielsku i po polsku. W pierwszej części książka zawiera wstęp Profesora Orzechowskiego – wytrawnego teatrologa, a następnie zbiór wierszy dedykowanych przez kilkunastu poetów amerykańskich polskiej aktorce, uznawanej za największą gwiazdę amerykańskiego teatru od drugiej połowy lat siedemdziesiątych do końca XIX wieku. Wiersze opatrzone są szczegółowymi

¹ E. Orzechowski, *Teatr polonijny w Stanach Zjednoczonych*, Zakład Narodowy imienia Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, Wrocław 1989 (seria: Biblioteka Polonijna, nr 21).

² E. Orzechowski, *Polskie Jasełka, Buffalo, New York 1992*, nakładem własnym, Buffalo 1993 [opis inscenizacji, scenariusz].

³ *Madame Modjeska Contess Bozenta*, part 1: *American Poets in Honor of Modjeska*, part 2: Kazimierz Braun, *Emigree Queen*, ed. Emil Orzechowski, SUNY at Buffalo, Buffalo 1993.

objaśnieniami. Zaś w drugiej części Profesor Orzechowski zamieścił mój monodram pt. *Émigré Queen – Królowa Emigrantka*, poświęcony wielkiej aktorce.

Odwołując się do teatrologicznych zainteresowań i wiedzy Profesora Emila Orzechowskiego, oferuję mu w hołdzie, na Jego piękny Jubileusz, artykuł na temat Drugiej Reformy Teatru.